

Geschiedeniswerkplaats 2HAVO

Hoofdstuk 6: Nationalisme en imperialisme

1 Afbeelding

beeld, kanon, steen

2 Tijdbalk

48 jaar

3 Kaart

a België, Frankrijk, Duitsland, Groot-Brittannië, Italië, Nederland, Portugal, Spanje, Ottomaanse rijk, Rusland

b Oostenrijk-Hongarije

6.1 Europa na Napoleon

1 Grote staten

- a Groot-Brittannië, Rusland, Frankrijk, Oostenrijk, Pruisen
- b het Ottomaanse rijk
- c bedreigingen van de vrede te bespreken en aan te pakken.

2 Volken en staten

- a 1 volk, streven
2 meerdere volken
- b Oostenrijk, Rusland en het Ottomaanse rijk
- c A, B, C
- d de Franse overheersing
- e Griekenland, België en Italië

3

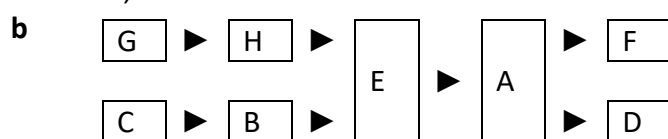
- a *Bijvoorbeeld:* De Griekse staat ontstond en werd tussen 1832 en 1947 steeds groter.
- b *Bijvoorbeeld:* Het Ottomaanse rijk werd kleiner.
- c 1 indirecte
2 directe

4

- a 1841
- b *Bijvoorbeeld:* Duitsland is het beste in de wereld, volgens de tekst. Het moet bijeenblijven.
- c Rogier, in 1860, in België
- d *Bijvoorbeeld:* Wij houden van België, waarvoor wij werken en strijden. Het moet goed gaan met het vrije België.
- e *Bijvoorbeeld:* Hij was in 1860 minister-president van België en wilde dat Belgen zich met hun land verbonden voelden.
- f Tollens, in 1816, in Nederland
- g *Bijvoorbeeld:* Mensen met zuiver Nederlands bloed, die houden van land en koning, zingen samen voor vaderland en vorst.
- h *Bijvoorbeeld:* Tollens schreef het na de Franse overheersing van Nederland. De overheid wilde toen een volkslied voor de Nederlandse staat.
- i *Bijvoorbeeld:* Ja, de Franse en Nederlandse teksten die gaan over 'onreine' bloed van de vijand en bloed dat vrij is van 'vreemde smetten'.

5 De Frans-Duitse oorlog

- a A, C

- c Door de industrialisatie waren de wapens veel dodelijker dan vroeger.

6

a omstreeks 1900 in Frankrijk

b *Bijvoorbeeld:* Op een kaart van Europa grijpt een octopus met Duitse helm mensen aan alle kanten. Een soldaat in Frankrijk vecht ertegen.

c *Bijvoorbeeld:* Duitsland is een gevaar voor volken in heel Europa. Frankrijk doet daar iets tegen.

7 Internationale spanningen

a 1 Frankrijk, Duitsland

2 Duitsland, Rusland

3 Rusland, Ottomaanse rijk

4 Rusland, Serviërs, Bulgaren

b 1 Servië

2 Bulgarije

3 Oostenrijk, Bosnië, Servië

8

a *Bijvoorbeeld:* het kleiner worden van het Ottomaanse rijk

b *Bijvoorbeeld:* Het kind kietelt de liggende man. Mannen kijken lachend toe.

c *Bijvoorbeeld:* Griekenland irriteerde het Ottomaanse rijk. Europese mogendheden vonden dat goed.

d *Bijvoorbeeld:* Ja, omstreeks 1890 kreeg Griekenland steeds meer Ottomaans gebied.

9 Eindopdracht

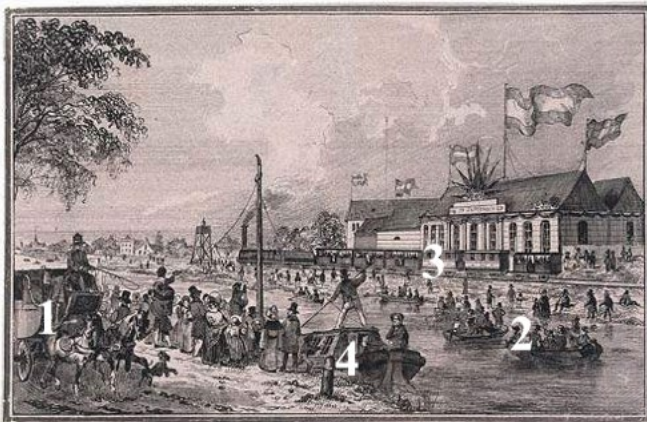
Bijvoorbeeld: Er was veel nationalisme tussen 1871 tot 1945 en daardoor was er vijandschap. Na 1945 was er minder nationalisme en daardoor ontstond vriendschap.

6.2 Transport en communicatie

1 Transport over land

- a
- 1 Nieuw
 - 2 Oud
 - 3 Nieuw
 - 4 Nieuw
 - 5 Nieuw
 - 6 Nieuw
 - 7 Oud
 - 8 Oud
 - 9 Nieuw

b

- c
- 1 mensenkracht
 - 2 paardenkracht
 - 3 paardenkracht
 - 4 steenkool

2

- a *Bijvoorbeeld:* Steeds meer spoorwegen werden gebruikt.
b *Bijvoorbeeld:* Minder spoorwegen werden gebruikt.
c *Bijvoorbeeld:* Toen werden steeds meer auto's gebruikt.

3

- a *Bijvoorbeeld:* Voor de vrouwen in 1910 waren de auto's nieuw.
b *Bijvoorbeeld:* Auto's zijn ook nu gevaarlijk en vervuilend.

4 Transport over water

- 1 kanalen
- 2 Azië, Suezkanaal
- 3 Amsterdam
- 4 Rotterdam
- 5 Maas, Waal
- 6 Houten, ijzer, staal

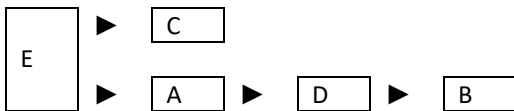
5

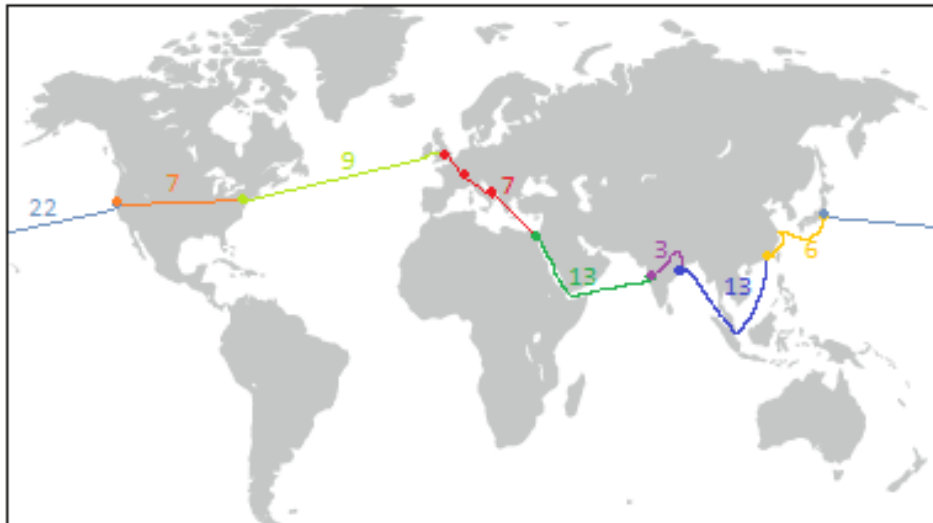
6

- a 1 paarden-, stoom
- 2 trein
- 3 auto, fiets
- 4 tunnels

b

7

8 Nieuwe communicatiemiddelen

a

1 fotografie	1826	V
2 telegraaf	1836	C
3 telefoon	1860	C
4 schrijfmachine	1868	V
5 grammofoon	1877	V
6 film	1878	V

b *Bijvoorbeeld:* Middelen om informatie uit te wisselen werden grondig verbeterd en daardoor kregen mensen op de hele wereld meer en sneller informatie over elkaar en uit andere culturen.

9 Eindopdracht

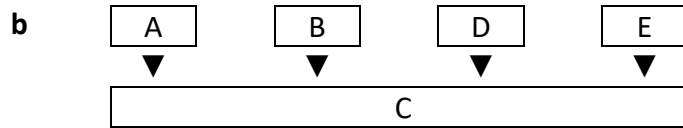
a *Bijvoorbeeld:* De letters zijn zo geplaatst dat veel voorkomende lettercombinaties in het Engels niet leiden tot vasthaken van de letterhamertjes.

b *Bijvoorbeeld:* De schrijfmachine met dit toetsenbord werd door de Remingtonfabriek geproduceerd, over de hele wereld verkocht, en door andere fabrieken nagevolgd, later ook in computers.

6.3 Westerse wereldrijken

1 Wereldrijken

a C, D

c, d

1 Staten met een wereldrijk hadden meer macht en aanzien in de wereld.	D	25	
2 Staten met een wereldrijk konden grondstoffen uit hun kolonies halen.	B	21, 29	
3 Staten met een wereldrijk konden kolonies gebruiken als afzetmarkt van hun producten.	B		
4 Westerse landen hadden betere wapens en transportmiddelen dan niet-westerse landen.	A	22, 26	

2

a 21 Sumatra: spoorlijn, 23 Batavia: kerk, 27 Willemstad: Nederlandse gebouwen

b Het Engels en het Frans werden in veel kolonies de voertaal.

c onderwerpen, doden of verdrijven

3 Imperialisme en Azië

a C, D, E, G, H, I, J, L

b *Bijvoorbeeld:* Japan industrialiseerde en werd toen ook een imperialistisch land.

c *Bijvoorbeeld:* In havensteden, waarover ze de heerschappij hadden, konden hun ondernemers vrij handelen.

4

a *Bijvoorbeeld:* De VS gaan de onderontwikkelde Filippino's ontwikkelen met onderwijs ('school house').

b *Bijvoorbeeld:* om het Amerikaanse imperialisme te verdedigen

c *Bijvoorbeeld:* Ja, want de Amerikaan werd expres getekend als witte en ontwikkelde man en de Filippino als minder ontwikkelde zwarte man.

5

voor, (*bijvoorbeeld:*) hij vond de cultuur in Afrika slecht en wilde dat Afrikanen christen werden en handel gingen drijven met Groot-Brittannië.

6 Imperialisme in Afrika

a 1 afspraken te maken over de verdeling van Afrika ten zuiden van de Sahara.

2 de opdeling in kolonies van bijna heel Afrika ten zuiden van de Sahara

b A, C, D, E, F, I, K

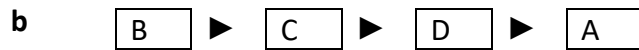
c 1 systematische

2 opstandig

d *Bijvoorbeeld:* Dat Belgen in Congo gruwelijk optraden.

7 Het Nederlandse wereldrijk

- a** A Aceh
B Suez
C Java
D Sumatra

c A, B, C

d Suriname, Aruba, Bonaire, Curaçao, Saba, Sint Maarten en Sint Eustatius

- e** 1 suiker, koffie
2 rubber, tabak, aardolie

8

A, D

9

- a** 1 boek
2 munten en ploeg
3 witte commandant en zwarte soldaat

b *Bijvoorbeeld:* gehoorzaam, dankbaar, onderdanig

c voor, (*bijvoorbeeld:*) hij liet zien dat kolonialisme goed was voor de Marokkanen.

d *Bijvoorbeeld:* Ja, want de tekenaar benadrukte het verschil tussen betere witte Europeanen en minder goede donkerbruine Marokkanen.

10

- a** 1 een geketende bruine man een grote hoorn vol met bladeren
2 een witte man met een zweep kijkt toe

b tegen, (*bijvoorbeeld:*) hij liet zien dat kolonialisme zwaar was voor Indonesiërs en dat het leek op slavernij.

11 Eindopdracht

- a** 1 vrouw
2 boek
3 producten
4 onderdanig
5 kolonies, Nederland

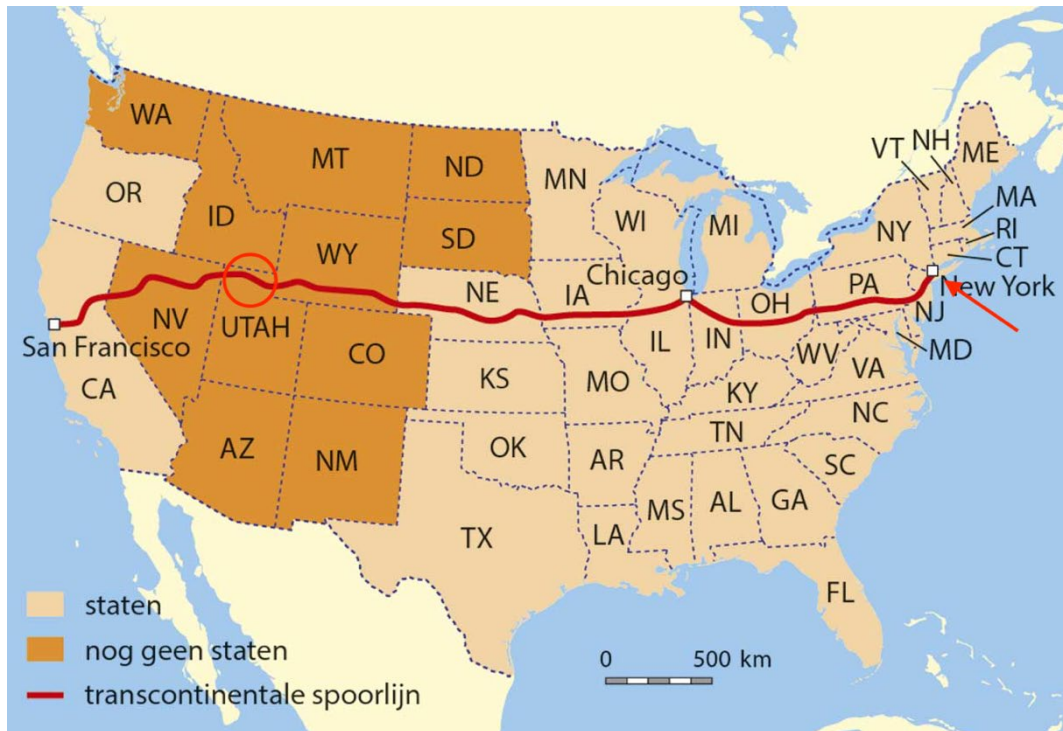
b *Bijvoorbeeld:* om het Nederlandse kolonialisme te verdedigen

c *Bijvoorbeeld:* Daar ben ik tegen, want het is een traditie en die moet je nooit veranderen. En Nederlanders moeten trots zijn op hun koloniale verleden.

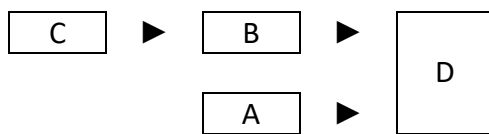
6.4 De opkomst van de Verenigde Staten

1 Groei van volk en staat

a

b

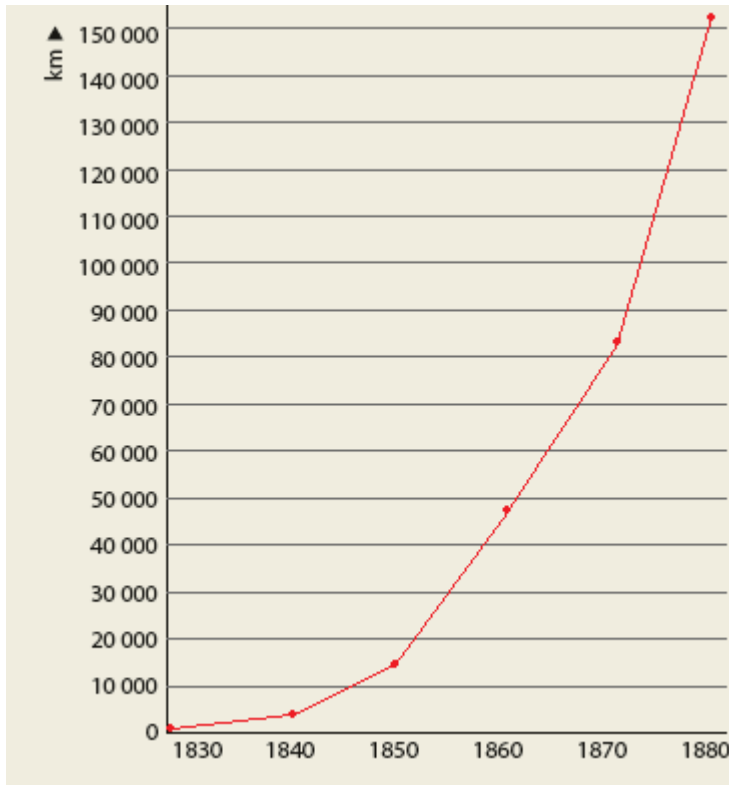

c

- d 1 Ieren, Duitsers
2 Italië, Oost-Europa
- e Ze waren multicultureel en onderhielden contact met meerdere werelddelen.

2

3

- a 1971, San Francisco
- b *Bijvoorbeeld:* Een lerares vertelt in een geschiedenisles over een woeste indiaan die zorgt voor moord en brand en die een blank meisje belaagt.
- c *Bijvoorbeeld:* de frontier
- d *Bijvoorbeeld:* In de VS leerden kinderen op school dat blanken bij de frontier slachtoffer waren van woeste indianen.

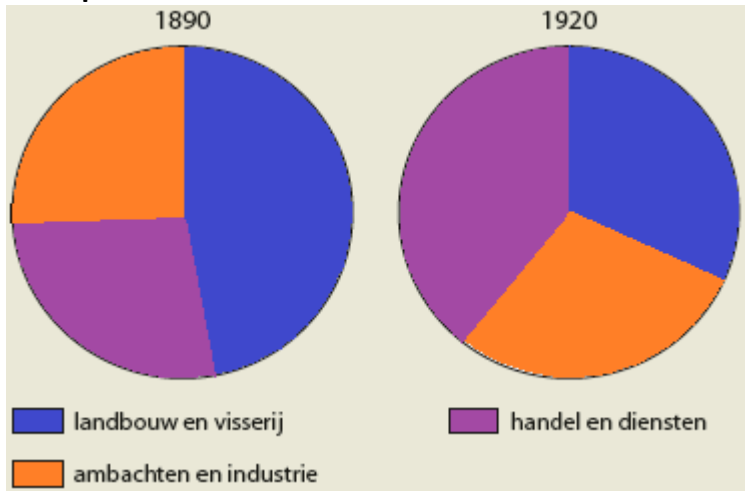
4 **Industrialisatie**

- a A, B, F
- b de lift

5

- 1 concurrenten op te kopen en ze zo nodig kapot te maken met smerige zakentrucs.
- 2 de overheid vond dat hij te veel macht had.

6 Eindopdracht

a

b *Bijvoorbeeld:* bevolkingsgroei en de verschuiving in het soort werk van mensen

6.5 Dekolonisatie in Latijns-Amerika

1 Onafhankelijke staten

- a
1 Franse expansie in Europa
2 De witte elite wilde onafhankelijkheid
- b
1 Europese
2 Europese, Indiaanse
- c
Indianen, zwarten
- d
1 1810, 1822
2 1821
3 1822

2 Multiculturele samenlevingen

		In de koloni-ale tijd	Na de dekoloni-satie	
a				
b	1 kastenstelsel	[x]	[]	kolonies, afgescheiden, overheid
	2 liberale grondwetten	[]	[x]	
	3 machtige witte elite	[x]	[x]	
	4 multiculturele samenleving	[x]	[x]	
3	5 multi-etnische samenleving	[x]	[x]	<i>Bijvoorbeeld:</i> Om de overgang naar het christendom makkelijker te maken.
a	6 republiek	[]	[x]	
	7 slavernij	[x]	[]	
	8 sociale diversiteit	[x]	[x]	
b	kleurenpracht, afbeelding van heiligen als goden			
c	dansen en ritmisch gezang			
d	tango			
4				
a	hoofdtoeien, rammelaars			
b	viool, afbeelding van Maria			

- c Bijvoorbeeld: Ja, want het gaat over een onderscheid tussen mensen met de bedoeling groepen achter te stellen.

5

- a Wel: divers-gemengd, wit, Europees-indiaans

Geen: zwarten, geen indianen

- b *Bijvoorbeeld:* De Braziliaanse overheid wilde een staat met een homogene bevolking en de indianen pasten niet in hun ideeën daarover.
- c *Bijvoorbeeld:* De Braziliaanse overheid vermoordde indianen om grondstoffen te kunnen winnen en verkopen aan industrielanden.

6 **Eindopdracht**

1 *Bijvoorbeeld:* Haar voorvader kwam in 1790 naar Argentinië toen dit een Spaanse kolonie was.

2 *Bijvoorbeeld:* Door de opkomst van grote stoomschepen kwam een massale emigratie uit Europa naar Noord- en Zuid-Amerika op gang. Dat past bij de migratie van de familie van haar moeder uit Noord-Italië in de 19e eeuw.

3 *Bijvoorbeeld:* Door haar Spaanse en Italiaanse voorouders behoorde Maxima tot de witte elite.

6 Het tijdvak

1

D, B, H, F, G, E, A, C

2

a nationalisme

b a 8D, b 8A

3

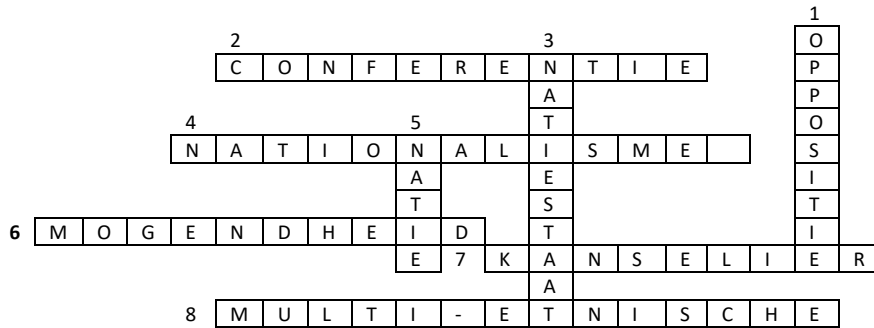
a 8A (*bijvoorbeeld:*) want de Macedoniërs waren in opstand tegen de Ottomanen omdat ze een eigen natiestaat wilden.

b 8B (*bijvoorbeeld:*) want door het Suezkanaal was er sneller contact tussen Europese landen en kolonies in Azië en Oost-Afrika.

6 Test jezelf

6.1 Europa na Napoleon

1

2

a C, D, F

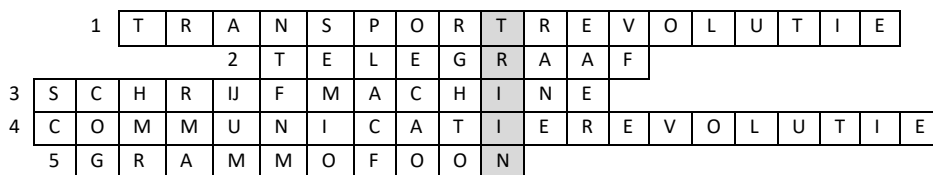
b 1 gevolg

2 oorzaak

3 direct, indirect

6.2 Transport en communicatie

3

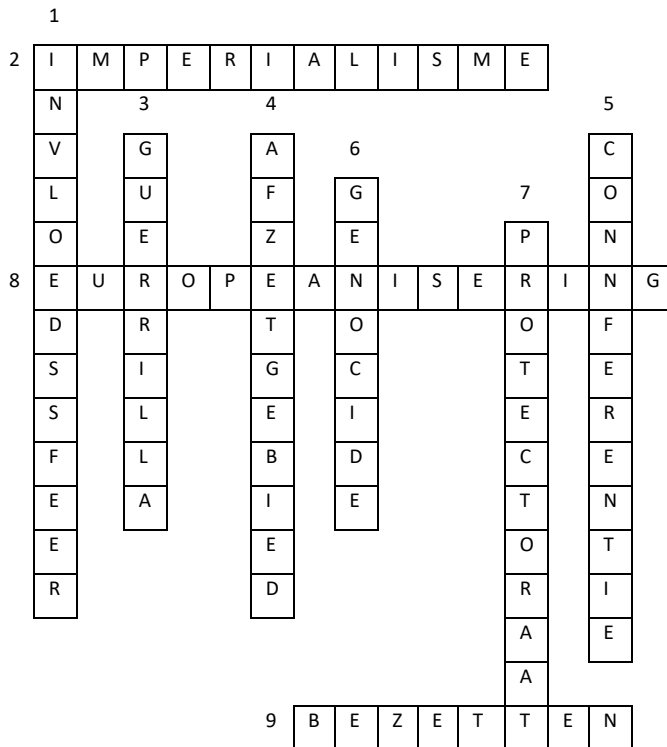
4

1 D, F, G, A

2 C, A

6.3 Westerse wereldrijken

5

6

- a nationalisme, blanke superioriteitsgevoel, streven naar winst, industriële revolutie
- b
 - 1 wapens, verbindingen
 - 2 Groot-Brittannië, Frankrijk, Nederland en de VS
 - 3 Japan, industrie, kolonies
 - 4 invloedssferen
- c
 - 1 Nederlandse, Britse
 - 2 Ottomanen, Noord-Afrika, Europeanen
 - 3 Afrika, Sahara, kolonies
 - 4 Nederlands-Indië, Suriname, Nederlandse Antillen

6.4 De opkomst van de Verenigde Staten

7

Q W E R T Y U I F O P A S D F G H J K L
 L K J H G F D S R A M N B V C X Z P O I
 G F T R A N S C O N T I N E N T A A L O
 C M N B V C L A N D B O U W S T A A T P
 R E S E R V A A T A S D F G H J K L M N
 A S F G H J K L I P O I U Y T R E W Q S
 Z P O I U Y T R E W Q L K J H G F D S A
 G F D S R T W E R E L D S T A D U Y R E

8

- a
 - 1 indirect
 - 2 directe
 - 3 directe

b B, C

6.5 Dekolonisatie in Latijns-Amerika

9

1. mesties
2. creool
3. kastensysteem
4. diversiteit

10

B, C, D

11 Kenmerkende aspecten

25: 5D, 26: 5C

6 Herhaling

6.1 Europa na Napoleon

1

a Groot-Brittannië, Rusland, Frankrijk, Oostenrijk, Pruisen

b *Bijvoorbeeld:* Om de vrede te bewaren.

c Europa, Azië, Afrika

2

a Oostenrijk, Rusland en Ottomaanse rijk

b 1 nationalisme, natie

2 natiestaat, opstand

3 Griekenland, België en Italië

3

1 Frans-Duitse

2 Duitse

3 kanselier, oppositie

4 Frankrijk

5 Duitse, Duitsland, Duitse

6 keizer

4

1 sterker

2 meer

3 groter

6.2 Transport en communicatie

5

industrialisatie, grondige, vervoersmiddelen, trein

6

aanleg en verbetering van waterwegen, ijzeren stoomschepen

7

Vervoer van mensen en goederen ging sneller en makkelijker.

8

a communicatierevolutie, doorgeven, vastleggen

b 1 telegraaf

2 grammofoon

3 schijfmachine

6.3 Westerse wereldrijken

9

oorzaak, gevolg, gevolg, oorzaak, oorzaak

10

1 invloedssfeer
2 industrie, kolonies

11

1 Kaapkolonie, Zuid-Afrika
2 Noord, Ottomanen, Frankrijk, protectoraat
3 conferentie, regeringen, kolonies, van de Sahara
4 bezetten, bedwang
5 genocide, volk, systematisch

12

1 Indonesië
2 guerrilla, bevolking, aanvallen, leger
3 Amerika, Nederland

6.4 De opkomst van de Verenigde Staten

13

1 immigratie
2 oosten
3 transcontinentale
4 frontier
5 reservaten

14

1 landbouwstaat
2 wereldstad
3 industrie

6.5 Dekolonisatie in Latijns-Amerika

15

a 1D, 2C, 3B, 4A
b 19^e, onafhankelijke

16

A, C, F

6 Verdieping

6.1 Europa na Napoleon

1

a Oostenrijk maakte van Bosnië een Oostenrijkse provincie.

b *Bijvoorbeeld:* Er woonden veel Serviërs in Bosnië en daarom wilde Servië dat Bosnië deel werd van Servië.

6.2 Transport en communicatie

2

a *Bijvoorbeeld:* Toen had de koning nog veel macht en was hij erg actief in het bestuur.

b *Bijvoorbeeld:* Voor de aanleg van een spoorlijn moest geld geïnvesteerd worden door mensen die dat deden om winst te maken.

c *Bijvoorbeeld:* Nee, want de eerste spoorlijn begon in 1839 en toen was er nog bijna geen industrie in Nederland (10 000 pk in 1840).

d *Bijvoorbeeld:* De spoorlijnen werden aangelegd voor de handel in Holland en tussen Nederland en Duitsland.

3

Bijvoorbeeld: Tussen 1846 en 1904 emigreerden steeds meer mensen uit Europa, mogelijk als gevolg van de bevolkingsgroei en de verbeterde transportmiddelen.

6.3 Westerse wereldrijken

4

Bijvoorbeeld: Deze gaat over het Britse imperialisme (Brits wapen). De tekenaar vond dat niet goed (klauw grijpt de wereld).

5

a 'verwarde en wilde mensen,' 'Half duivel en half kind,' 'de luiheid en heidense dwaasheid'

b Vul de mond van de hongersnood
En wens dat de ziektes ophouden

c *Bijvoorbeeld:* Ja, want het gedicht is positief over de blanken (draag de last) en negatief over niet-blanken (ontevreden, verward, wild, lui, heidens, dwaas).

6.4 De opkomst van de Verenigde Staten

6

A, B

7

a *Bijvoorbeeld:* Onderdrukte mensen zochten vrijheid.

b 4 juli 1776 (*bijvoorbeeld:*) De Onafhankelijkheidsverklaring werd toen aangenomen.

6.5 Dekolonisatie in Latijns-Amerika

8

a 1 zwarte, witten

2 veel

b Bijvoorbeeld: witten, vrije zwarten en kleurlingen, slaven

c *Bijvoorbeeld:* Oneens. Het ziet er gemoedelijk uit, zonder negatieve kanten van slavernij. Ook in de tekst is slavernij iets wat er gewoon is.